

Genel Muhasebe Ders Notları

Konu 7. Alacaklar

12 TİCARİ ALACAKLAR

İşletmelerin mal ve hizmet satışı gibi esas faaliyetlerden kaynaklanan ve vadesi bir yılı geçmeyen senetli ve senetsiz alacakların izlendiği bilanço hesap grubudur.

Ticari alacaklar hesap grubu aşağıdaki bilanço hesaplarını içermektedir.

120 Alıcılar

121 Alacak Senetleri

122 Alacak Senetleri Reeskontu (-)

126 Verilen Depozito ve Teminatlar

128 Şüpheli Ticari Alacaklar

129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı (-)

120 ALICILAR

İşletmelerin ticari faaliyetleri nedeniyle oluşan kısa vadeli (*bir yıl içerisinde tahsil edilecek*) *senetsiz alacakların* izlendiği hesaptır. Açık hesap ve veresiye olarak da ifade edilebilen bu alacaklarla, müşterilere işletme tarafından kredi sağlanmış olmaktadır. Vadesi bir yılı aşan senetsiz alacaklar, 220 alıcılar hesabında takip edilir. Bu nedenle alıcılar hesabı, bilançonun aktifinde hem “Dönen Varlıklar”

hem de “Duran Varlıklar” içerisinde yer alır. Alacak senetleri için de aynı durum geçerlidir (121 alacak senetleri, 221 alacak senetleri). Alıcılar hesabı ana hesap niteliğinde olup her bir alıcının hesabı, ayrı ayrı yardımcı defterlerde takip edilir.

121 ALACAK SENETLERİ

İşletmelerin ticari faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan alacaklarına karşılık aldığı bono ve poliçeler bu hesapta izlenir.

Alacak senetleri kasamızdaysa cüzdandaki senetler, bankaya tahsil için verilmişse tahsildeki senetler, bir işlem için teminata verilmişse teminattaki senetler, mahkemeye verilmişse takipteki senetler, ciro edip başkasına verilmişse cirolu senetler vb. gibi yardımcı hesaplarda takip edilirler.

Alacak senetleri hesabı, bono ve poliçe alındığı zaman, bono veya poliçenin nominal (üzerinde yazılı) tutarı kadar borçlandırılır. Senetsiz bir alacak senede bağlandığı zaman, alacak senetlerinin vadesinde ödenmemesi nedeniyle senedin daha yüksek bir tutarla yenilenmesi durumlarında da borçlandırılır, borç tarafına yazılır. Bu işlemde senet tutarı yanında vade farkı da dikkate alınmaktadır.

Yeni senetle önceki senet arasındaki tutar farkı, 642 faiz gelirleri hesabının alacağına kaydedilir.

Senedin tahsil edilmesi, ciro edilmesi (alacak hakkının devredilmesi), tahsile gönderilmesi, senedin iskonto ettirilmesi, senedin şüpheli hâle gelmesi gibi durumlarda ise bu hesap alacaklandırılır alacak tarafına yazılır.

122 ALACAK SENETLERİ REESKONTU (-)

Alacak senetleri reeskontu, alacak senetlerini bilanço gününde (31.12.20XX) peşin (tasarruf) değeri ile gösterebilmek için bilanço gününden vadeye kadar geçecek süre için hesaplanan iskonto tutarının izlendiği hesaptır [4].

Hesap, pasif karakterli olup alacak senetlerinin tutarını düzenleyici niteliktedir. Alacak senetleri reeskontu hesabına bilanço gününde reeskont tutarı kadar alacak kaydı yapılırken 657 reeskont faiz giderleri hesabı aynı tutarda borçlandırılır. Böylece alacak senedi üzerindeki vade farkı sadece hesabi olarak azaltılmış, o günkü tasarruf (gerçek) değerine indirgenmiş olur. İzleyen dönem başında 122 alacak senetleri reeskontu hesabı alacak bakiyesi kadar borçlandırılarak 647 reeskont faiz gelirleri hesabı aynı tutarda alacaklandırılır.

126 Verilen Depozito ve Teminatlar

Bu hesap, işletme tarafından üçüncü kişilere karşı bir işin yapılmasının üstlenilmesi, işletmenin gerçekleşecek bir borcunun ödenmesi veya geri verilmek üzere aldığı bir değer geri verilmesinin garanti edilmesi amacıyla peşin olarak ödenen tutarların izlendiği hesaptır.

Bu hesapta bir yıl içerisinde geri alınmak üzere verilmiş depozito ve teminatlar takip edilir. Verilen depozito ve teminatlar için borçlandırılan hesap, ilgili tutarların geri alınması suretiyle tahsil edilmesi durumunda alacaklandırılır ve kapatılır.

127 Diğer Ticari Alacaklar

Bu hesap, ticari faaliyetler sonucu oluşan fakat ticari alacaklar grubundaki diğer hesapların kapsamında olmayan ticari alacakların izlendiği hesaptır.

Diğer ticari alacaklar hesabına, bu nitelikte bir alacak ortaya çıktığında borç, alacağın tahsili durumunda da alacak kaydı yapılır.

128 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAKLAR

Şüpheli ticari alacaklar, Vergi Usul Kanunu'na göre, vadesinde tahsil edilememiş, protesto edilmiş, bir veya birkaç defa istenmesine rağmen yine ödenmemiş, dava ve icra safhasına gelmiş ticari alacakların takip edildiği hesaptır. Alacaklar şüpheli hâle geldiğinde ilgili hesaptan çıkarılarak 128 şüpheli ticari alacaklar hesabının borcuna kaydedilirler. Söz konusu bu alacağın tahsil edilmesinde veya değersiz hâle gelmesi durumunda ise 128 şüpheli ticari alacaklar hesabına alacak kaydı yapılarak kapatılırlar.

Şüpheli ticari alacaklar için dönem sonunda ihtiyatlılık kavramı gereğince karşılık ayrılır. Şüpheli hâle gelen alacakların tamamı veya bir kısmı için dönem sonunda ayrılan karşılıklar, 654 karşılık giderleri hesabının borcuna kaydedilirken 129 şüpheli ticari alacaklar karşılığı hesabı alacaklandırılır. Şüpheli bir alacağın %100'üne kadar karşılık ayrılabilir. Kimi alacakların bir kısmı teminatlî, kefilli, olabilir. Teminatlî kısmı için karşılık ayrılmaz, kalan kısma karşılık ayrılır. İzleyen dönem içerisinde alacağın tahsil edilmesi durumunda, tahsilatın karşılık ayrılmayan kısmı aşan kısmı kadar 644 konusu kalmayan karşılıklar hesabı alacaklandırılır. 128 şüpheli ticari alacaklar hesabı kayıtlı tutarı kadar alacaklandırılarak, 129 şüpheli ticari alacak karşılığı hesabı daha önce ayrılmış karşılık tutarı kadar borçlandırılarak kapatılır.

129 ŞÜPHELİ TİCARİ ALACAK KARŞILIĞI (-)

Bu hesap, ihtiyatlılık kavramı gereğince şüpheli alacaklar için dönem sonunda ayrılan karşılıkların izlendiği hesaptır. Bu hesap pasif karakterli olup 128 şüpheli ticari alacaklar hesabını düzenleyici niteliktedir.

Karşılık ayrılması durumunda hesaba alacak kaydı yapılırken alacağın tahsil edilmesi veya değersiz hâle gelmesi durumunda hesaba borç kaydı yapılarak kapatılır.

13 DİĞER ALACAKLAR

Ticari mal satışı gibi nedenlerden dolayı ortaya çıkmayan, bir yıl içerisinde tahsil edilmesi gereken senetli ve senetsiz alacaklar, diğer alacaklar grubu içerisinde değerlendirilir.

Diğer alacaklar grubunda yer alan hesaplar, ticari alacaklar grubundaki

hesaplar gibi çalışır, dönem sonunda değerlemesi yine ticari alacaklar grubundaki hesaplar gibi yapılır.

Diğer alacaklar grubunda aşağıdaki hesaplar yer almaktadır:

- 131 Ortaklardan Alacaklar
- 132 İştiraklerden Alacaklar
- 133 Bağlı Ortaklıklardan Alacaklar
- 135 Personelden Alacaklar
- 136 Diğer Çeşitli Alacaklar
- 137 Diğer Çeşitli Alacaklar Reeskontu (-)
- 138 Şüpheli Diğer Alacaklar
- 139 Şüpheli Diğer Alacaklar Karşılığı (-)

131 ORTAKLARDAN ALACAKLAR

İşletmenin ana faaliyetleri dışındaki işlemler nedeniyle işletme sahip ve ortaklarından tahsil edilecek olan alacakların izlendiği hesaptır. Ortaklardan alacaklar ortaya çıktığında bu hesabın borcuna, tahsil edildiği zaman bu hesabın alacağına kayıt yapılır.

132 İŞTİRAKLERDEN ALACAKLAR

İşletmenin başka firmalara ortak olması hâlinde ortak olunan o firmanın dağıtacağı kâr payının kaydında kullanılır. İştiraklerinden olan alacakları bu hesapta takip edilir. Alacağın oluşması ile borçlandırılan hesap, alacağın tahsili ile alacaklandırılır.

133 BAĞLI ORTAKLARDAN ALACAKLAR

Ortak olunan firmanın sermayesinin %10-%50 arasında sermaye ortaklığı elde edilmişse bu o firmaya iştiraktır. %50'den fazla ise bu oran, artık bu firma bir bağlı ortaklıktır. İşletmelerin esas faaliyetleri dışında gerçekleşen işlemler nedeniyle bağlı ortaklıklardan olan alacakları bu hesapta takip edilir. Alacağın oluşması ile borçlandırılan hesap, alacağın tahsili ile alacaklandırılır.

135 PERSONELDEN ALACAKLAR

İşletmede çalışan personelin, işletmenin ana faaliyetleri kapsamına girmeyen çeşitli nedenlerle işletmeye olan borçları bu hesapta izlenir.

136 DİĞER ÇEŞİTLİ ALACAKLAR

Diğer alacaklar grubunda yer alan hesapların kapsamına girmeyen alacakların izlendiği hesaptır. Diğer çeşitli alacaklar hesabı alacak oluştuğunda borçlandırılır. Alacağın tahsili hâlinde hesap alacaklandırılır.

137 DİĞER ALACAK SENETLERİ REESKONTU (-)

Diğer alacaklar grubundaki senetli alacakların bilanço gününde peşin değeri ile gösterilmesi amacıyla kullanılan düzenleyici nitelikli hesaptır. 122 nolu hesaptaki aynı işlemler burada da yapılır. Dönem sonunda hesaplanan reeskont tutarı 657 reeskont faiz giderleri hesabının borcuna karşılık, bu hesabın alacağına kaydedilir. İzleyen dönem başında hesap borçlandırılarak kapatılırken 647 reeskont faiz gelirleri hesabına alacaklı kayıt yapılır.

138 ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR

Ticari niteliği olmaksızın vadesinde ödenmediği için protesto edilmiş, daha sonra dava ve icra konusu olmakla şüpheli hâle gelmiş olan diğer alacakların izlendiği hesaptır.

Diğer alacaklar grubundaki senetli veya senetsiz alacaklar şüpheli hâle geldiğinde bu hesaba borç kaydı yapılır. Şüpheli diğer alacağın tahsili veya değersiz hâle gelmesi neticesinde hesaba alacak kaydı yapılır.

139 ŞÜPHELİ DİĞER ALACAKLAR KARŞILIĞI HESABI (-)

İhtiyatlılık kavramı gereğince, şüpheli hâle gelmiş normal alacaklar için yapıldığı gibi, diğer alacaklar için de dönem sonunda karşılık ayrılabilir.

Şüpheli hâle gelmiş diğer alacağa karşılık ayrılırken hesap alacaklandırılmakta, 654 karşılık giderleri hesabı borçlandırılmaktadır. Şüpheli diğer alacağın tahsili veya değersiz hâle gelmesi durumunda hesaba borç kaydı yapılarak hesap kapatılır. *Şüpheli diğer alacağın tahsil edilmesinde, karşılık ayrılmamış tutardan daha fazla bir tahsilat yapılırsa karşılık ayrılmayan tutarı geçen tahsilat kısmı için 644 Konusu kalmayan karşılıklar hesabına alacak kaydı yapılarak eşitlik sağlanır.*

Yararlanılan Kaynaklar

1. T.C. ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI, GENEL MUHASEBE, 2012.